

כשלונו של שאול המלך במלחמת עמלק

א. פתיחה

שאול מצטווה ע"י שמואל להכות את עמלק ולהחרים את כל אשר לו (שמו"א ט"ו, ג). בזה יצטרך שאול לקיים את מצוות התורה כנאמר בדברים כ"ה, יז-יט "והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל איביך מסביב... תמחה את זכר עמלק מתחת השמים". לא נרחיב את הדיבור, במסגרת נושא זה, בעניין טעמה של מצווה זאת, כי עניין זה ראוי לו להיות נידון בשעת לימוד הפרשה בתורה. נעיר כאן רק בקצרה, כי עמלק מסמל את הגרוע באויבי ישראל מכמה בחינות:

1. עמלק הוא ה**ראשון** שתקף את ישראל, וכך דרשו רבותינו: "אשר קרד בדרך", אמר רבי נחוניא: משל למה הדבר דומה? לאמבטי רותחת, שלא היתה בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד וקפץ לתוכה, אעפ"י שנכוה, הקירה (=ציננה) לפני אחרים. אף כאן, כיון שיצא ישראל ממצרים, הקב"ה קרע לפניהם את היס ונשתקעו המצרים לתוכו, נפל פחדם על כל האומות, שנאי "אז נבהלו אלופי אדום..." כיון שבא עמלק ונזדווג (=נלחם) להם, אעפ"י שנטל את שלו מתחת ידם, הקירה לפני אומות העולם". לא היו לעמלק שום אינטרסים ושום תואנה לתקוף את ישראל בשעת יציאתו ממצרים. בני ישראל לא חמדו את נחלתו של עמלק, ולא סיכנו שום אינטרס חיוני שלו, ואף לא ביקשו לעבור בארצו.
2. הדרכים שנקט עמלק במלחמתו ראויות לגינוי. עמלק לא תקף חזיתית את בני ישראל אלא זינב בנחשלים.
3. עמלק שמר את איבתו לישראל במשך דורות והצטרף לשונאיו בכל הזדמנות שנקרתה לו, ועיין בשופטים ו', ג; שם מתואר עמלק כמצטרף לאויבי ישראל "והיה אם זרע ישראל, ועלה מדין ועמלק ובני קדם ועלו עליו".

ב. המטרות בהוראת הפרשה

1. המצוה למחות את זכר עמלק ופרשת ביצועה הכמעט-מושלם בימי שאול הן מן הפרשיות הקשות שבתנ"ך. תלמיד רגיש, ולא רק תלמיד, אלא כל מעיין מתקשה להשלים עם מצוה חמורה זאת. לדעתנו, אסור למורה הנשאל בעניין זה "לסתום" פי תלמידיו או לצאת ידי חובת התשובה בדברים של מה בכך. אדרבה, אם לא ישאלו התלמידים, על המורה לגרותם לשאול. ויותר מזה, זו הזדמנות טובה מאוד להראות לתלמידים הרגישים, שרגישות זו אינה נחלתו של בן ימינו בלבד. כבר חכמי המדרש והפרשנים בכל דור התלבטו והתחבטו בטעם המצוה ובחומריתה.
2. מטרה נוספת: לנסות לספק תשובה למצוקתו של הלומד הנוטה לחשוב, כי נעשה עוול לשאול ביחס הנביא אליו. העיון המוצע בפרק ט"ו בשמואל א' ובמקורות רלוונטיים אחרים יבהיר לתלמידים, כי היה מקום להקפיד עם המלך הראשון

- בישראל**, שהציפיות ממנו היו, כי ישמש מנהיג אידיאלי ומופת בכל דרכיו, וביחוד באלה הנוגעות למלכותו.
3. ההתמודדות בין נביא למלך תלויה את הלומדים במקרא בכל הפרקים העוסקים בימי בית ראשון. טוב אפוא שהעיון ב"מתח" הזה ייעשה כבר בהתמודדות הראשונה בין הנביא והמלך, דהיינו: בין מי שמייצג את המנהיגות הרוחנית לבין זה המייצג את המנהיגות הארצית-השלטונית.
4. פעמים רבות מצפין המקרא קסר מהותי חשוב, והמעין יוכל לחשוף אותו באמצעות מעקב אחרי המלה המנחה. המורה צריך להיות ער לתופעה זאת, לפתח את הרגישות לגילוי **המלה המנחה** בקרב תלמידיו.
- בנושא שלנו תינתן הדגמה של לימוד מסר מן המעלה הראשונה באמצעות התבוננות בשימוש שעושה מחבר ספר שמואל במלה המנחה. עיון במשמעות המלים הנגזרות משורש **ש.מ.ע.** ישרת את המטרה הפורמלית של הכרת אחד הביטויים בדרכי המספר המקראי, היינו רימוזים מהותיים באמצעות המלה המנחה.

מדוע דווקא שאול, ועל שום מה בעיתוי הזה?

תשובה לכך נמצא בבבלי סנהדרין ב', ע"ב: "תניא. ר' יוסי אומר שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ. להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה". למדנו מכאן, שלאחר המלכת מלך בישראל יש להכרית זרעו של עמלק. ועוד יש לשים לב להוראה של סי' דברים, כי המלחמה בעמלק תבוא לאחר שיניח ה' לישראל מכל אויביו מסביב, וכלשון הכתוב "...והיה בהניח ה' אלקיך מכל איביך לך מסביב... תמחה את זכר עמלק...".

והנה שאול ניצח את אויביו מסביב, כנאמר בשמו"א י"ד, מז: "ושאול לכד המלוכה על ישראל וילחם סביב בכל אויביו... ובכל אשר יפנה ירשיע (=ינצח)", ואכן הכתוב מעיד, שלאחר הניצחונות על האויבים מסביב הכה שאול את עמלק (פסי מח). הבה נענין עתה בשמואל אי פרק ט"ו, העוסק בצו שנצטווה שאול להלחם בעמלק ולהכותו. נשים לב, שהפרק פותח במלים "...אותי שלח ה' למשחך למלך על עמו על ישראל ועתה שמע לקול דברי ה'", כלומר **עתה** הגיע הזמן לקיים את מצות התורה. וראה גם פסוק ג הפותח במלה "**עתה**".

במה מתבטא בשלנו של שאול?

שאול מגלה גבורה, תבונה ואומץ לב ומנצח את עמלק ומכהו שוק על ירך. למרות הניצחון המוחץ משאיר שאול את אגג מלך עמלק חי, ככתוב בפסוק ח: "ויחמל שאול והעם על אגג", וכן העם לוקח שלל ממיטב הצאן והבקר. השארתו של אגג ולקחת שלל מעלות את חמתו של שמואל, והנביא בא בתוכחה קשה ביותר ומודיע לשאול, כי המלוכה תיקרע ממנו. מה ראה שאול לעבור על מצות הנביא?

דומה ששאול לא חשב כלל שאמנם עבר על מצות ה', יתר על כן, שאול סמוך ובטוח, שקיים את מצות ה'. וכך הוא אומר אל שמואל: "ברוך אתה לה' הקימתי את דבר ה'" (פסוק יג). יש להניח, ששאול חשב, כי השלל של עמלק מותר היה, שהרי בכל מלחמות ישראל עד כה מותר היה לקחת שלל, ורק במלחמת **חרם אחת** בתולדות ישראל הוטל

חרם מלא על הבהמה והצאן, והיא מלחמת יריחו שעושה כעיר הנידחת (עיין יהושע פרק ו').

אלא ששאל טעה בשיקול הדעת, והדבר נחשב לו לחטא חמור, שהרי הוא קיבל את דבר ה' מפי הנביא בבחירות רבה ובצו מפורש, שאינו משתמע לשתי פנים. ראוי להדגיש, כי שאל אינו כיהושע; יהושע, כמשה רבו, משמש בכתר מלכות וגם בכתר נבואה, ואילו שאל אינו כן, הוא מוכתר רק בכתר מלכות. עליו למלא את דבר ה' מפי הנביא, הנביא אמר את דבר ה' בבחירות, כפי שציינו לעיל. אין לשאל הזכות לקבל את דבר ה' באופן חלקי וסלקטיבי.

שמואל מודיע לשאל את עונשו: "...כי מאסתה את דבר ה' וימאסך ה' מהיות מלך על ישראל" (פסוק כו).

האם העונש הכבד הזה תואם את חומרת החטא? כבר הקשה אברבנאל: "השאלה... בעונש שאל המופלג שנענש על חטא קטן... והחטא הזה היה קטן מאוד, אחר שנלחם מלחמות ה' ועשה מלחמת עמלק... ואף שלקח מהשלל לא היה אותו עניין ראוי לעונש מופלג כזה שימאסהו ה' ממלך על ישראל".

ועוד מקשה אברבנאל: מה בין שאל לדוד? שדוד חטא חמור מאוד בעניין אוריה החיתי ולא קרע ה' את ממלכתו מעליו וההבטחה שהמלוכה תשמר לזרעו אחריו איננה מתבטלת ואילו שאל חטא חטא קל בהרבה והמלוכה נקרעה ממנו. האם יש משוא פנים בדבר?

כדי לענות על שאלות אלה יש להתבונן התבוננות מעמיקה באירועי מלחמת עמלק עצמה וגם באירועים שקדמו לפרשה זאת, ואשר מתוכם נתן ללמוד על דמותו של שאל ועל התנהגותו כמלך.

שתיים הן הסיבות שבגינן מגנה הכתוב את מעשהו של שאל במלחמת עמלק:

(1) השארת אגג מלך עמלק בחיים. (2) השארת הצאן והבקר שנלקחו שלל. מתוך האירועים הנסקרים בסי' שמואל נתן להבין, שהושארו גם עמלקים אחרים בחיים. בשמואל א' פרק ל' מסופר על עמלקים שפשטו אל נגב ואל צקלג "ויכו את צקלג וישרפו אותה באש. וישבו את הנשים אשר בה מקטן ועד גדול..." (פסוקים א – ב). קשה לומר, כי שמואל לא ידע, ששאל הותיר עמלקים בחיים, ומשום כך לא מוכיח אותו על כך. כאשר התגלה הקב"ה אל שמואל ואמר לו "נחמתי כי המלכתי את שאל למלך, כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים..." גילה לו בוודאי מה לא קיים שאל. יש להניח אפוא, כי שמואל ידע היטב על השארת עמלקים בחיים, והיעדר הכעס של שמואל יכול להתפרש כדלהלן.

שמואל הבין, שהסטיה מן הצו המדויק והברור נעשתה בכורח נסיבות אסטרטגיות או טקטיות במהלך המלחמה בעמלק. על כגון דא אין לכעוס על סטיות מטעמים הקשורים בבטחון ישראל או בשלומה של צבא ישראל. לעומת זאת, מרגיזה ביותר השארתו של אגג מלך עמלק בחיים. לפעולה זו אין הצדקה כלשהי. אדרבה, השארתו של המלך דווקא, ומתוך רצון של שאל המלך, מחשידה אותו בכוונת זדון, שמא רצה שאל, שייקבע נוהג, שהמלך עצמו יהיה מוגן ממוות בעת מלחמה, ויהיו תוצאות המלחמה אשר יהיו. גם אם לא חשב שאל מחשבה אנוכית כזאת, יכול השומע או הקורא על תולדות מלחמות שאל להתרשם שזו התוצאה הרצויה לו, לשאל המלך. כדי להדגיש, שנוהג זה הוא פסול ומסוכן יש לזכור, שישנם שליטים רודניים בימינו הנוהגים כך. (הלוא ידוע לנו על מלכים ושליטים המחזיקים ארמונות ומטוס פרטי צמוד כדי שבשעת סכנה לחייהם או למשפחותיהם יוכלו להימלט ולחיות בביטחון

מחוץ לגבולות מדינתם). שליטים מסוג זה לא יימנעו מלצאת למלחמה אף שאין צורך בה, כיון שחייהם הם, וחיי בני משפחותיהם — בטוחים על כל צרה שלא תבוא. לא ייפלא אפוא, ששמואל הנביא עושה מעשה חריג, והוא במו ידיו משספ את אגג לפני ה' בגלגל. המעשה של שמואל חריג הנהו, אבל כוונתו רצויה וחיונית.

יתר על כן, אי אפשר לפרש את מעשהו של שמואל כנובע מרגשות חמלה. אם שמואל היה מחיה ומשאיר את הטף או הנשים, אפשר שהדבר היה מתפרש כחמלה אמיתית, אבל שמואל לא מחמלה עשה. אופיו של שמואל מתגלה כאכזר בהתנהגותו כלפי תושבי נוב עיר הכהנים; בגלל חשד שחשדם שמואל, כי ידעו על תמיכת אחימלך בדוד הבורח מפניו ולא גילו לו זאת, הכה שמואל את כל העיר לפי חרב. ואמנם משתמש הכתוב בלשון הקושרת את העניין ההוא (שמו"א כ"ב) לענייננו. ביציאתו למלחמת עמלק נאמר: "לך והכיתה את עמלק... והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שם מגמל ועד חמור" (ט"ו, ג).

צו זה הופר ע"י שמואל ולא מרחמנות, והכתוב מסגיר לנו את אופיו בהשתמשו באותן המלים בטבח האכזרי שביצע בנוב. "ואת נב עיר הכהנים הכה (שמואל) לפי חרב מאיש ועד אשה, מעולל ועד יונק, ושור וחמור ושה לפי חרב (כ"ב, יט). רבותינו חשו היטב במסר שמוסורים הכתובים גם בין השיטין ומצאו, כי השימוש באותה לשון בציווי של עמלק ובהריגת נוב בא ללמדנו אמת גדולה וביטאו אותה במדרשים הבאים:

"בשעה שאמר לו הקב"ה לשאול: לך והכיתה את עמלק, אמר: ומה נפש אחת אמרה תורה, תביא עגלה ערופה, כל הנפשות האלו על אחת כמה וכמה, ואם אדם חטא בהמה מה חטאה? ואם גדולים חטאו — קטנים מה חטאו? יצאה בת קול ואמרה לו: אל תהא צדיק הרבה (קהלת ז, טז) ובשעה שאמר לו שמואל לדואג: סור אתה ופגע בכהנים (בנוב) יצאה בת קול ואמרה לו שם, שם י"ז) אל תרשע הרבה" (יומא כ"ב, ע"א).

ובקהלת רבה מצאנו: "אמר ר' שמעון בן לקיש: כל מי שעושה עצמו רחמן במקום אכזרים, סופו שיהיה אכזרי במקום רחמים".

לאור זה יש לפרש את פסוק ט על דרך האירוניה: "ויחמל שמואל והעם על אגג ועל מיטב הצאן" וכו'. אוי לחמלה אשר נגמרת כאשר עומדים לכלות מיטב הצאן והבקר, ואינה מתעוררת כלל בראותה את הצאן והבקר הפחותים בערכם, ואוי לחמלה הזוכרת לרחם על אגג המלך ושוכחת לרחם על נשים ותינוקות...

אשר לשאול עצמו, לקיחת השלל במלחמת-מצוה, הופכת את המלחמה למען שמו וכסאו של ה' למלחמה בזויה למען מטרות כלכליות. השפלת המלחמה לדרגה נמוכה כזאת של מלחמה למען יתרונות חומריים היא דבר שאין לסלוח למלך ראשון בישראל. כשלונו של שמואל בפרשת עמלק בא לידי ביטוי נוסף ובחריפות רבה בעניין נוסף, שהוא מהותי ביותר. כאשר הנביא מוכיחו, הוא מתחמק מאחריות ומטיל אותה על זולתו. העם הוא האשם העיקרי, ולא שמואל עצמו. כאשר נשאל שמואל "ומה קול הצאן הזה באזני, וקול הבקר אשר אנכי שומע (פסוק יד) הוא עונה: "מעמלקי הביאום, אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר", כלומר הם הביאום ולא אני!! וכן בפסוק כא: "ויקח העם מהשלל...". העם לקח ולא אני! מלך כזה, המתחמק מאחריות ומגלגל אותה על זולתו, נכשל בדבר מרכזי, ואין כאן חטא בלבד, אלא הפגנה של תכונות, אשר אי אפשר להשלים עמהן כשמדובר במלך ישראל, המוציא והמביא את ישראל ואחראי לגורלו, הוא צריך להיות בעל תכונות אחרות.

יתר על כן, יש להניח, ששמואל לא נגרר בהזדמנויות אחרות בלחצו של העם, הוא כבר עמד בהתמודדות כזאת וקולו נשמע.

בפרק י"א קראנו, כי לקח שאול "צמד בקר וינתחחו וישלח בכל גבול ישראל...לאמר: אשר איננו יוצא אחרי שאול ואחרי שמואל כה יעשה לבקר" (ז), והעם אכן נשמע, ככתוב "ויצאו כאיש אחד" (שם).

בפרק י"ד קראנו, כי שאול השביע את העם לא לאכול לחם עד הערב, והעם שוב נשמע לו, ככתוב: "ולא טעם כל העם לחם" (כד). רק יונתן שלא שמע כשהשביע אביו את העם, כי יצא לפני כן אל מצב פלשתים, הוא אוכל מיערת הדבש (כו).

לפיכך יש לפרש את דברי שאול בפרקנו (ט"ו, כב) **"כי יראתי את העם ואשמע בקולם"**, כהתחמקות בלתי מכובדת, המטילה על שאול צל כבד ביותר.

אם באמת ירא מן העם – כיצד ימשיך להיות מנהיגם, אבל אם, כשיטתנו, היה לו כוח שליטה, ואעפ"כ הוא טוען, כי ירא מן העם – הרי זה בגדר של התחמקות מהאמת. מי שנכשל בכך – עליו קורא שמואל הנביא "... יען מאסת את דבר ה' וימאסך ממלך" (כג).

המלה המנחה

החטא החמור בפרשתנו הוא אי ציות של שאול לדבר ה' שבפי הנביא. הפרק אומר זאת במפורש, אבל הוא מטעים טענה זאת בעוצמה רבה ביותר באמצעות השימוש במלה המנחה: **שמע**. שמונה פעמים עושה הפרק שימוש בשורש שמע.

1. בפסוק א: "... ועתה **שמע** לקול דברי ה'".
2. בפסוק ד: "... **וישמע** שאול את העם".
3. בפסוק יד: "... ומה קול הצאן... וקול הבקר אשר אנכי **שמע**".
4. בפסוק יט: "... על מה לא **שמעת** בקול ה'".
5. בפסוק כ: "... ויאמר שאול אל שמואל אשר **שמעתי** בקול ה'".
6. בפסוק כב: (פעמיים) "... החפץ לה' בעולות וזבחים **כשמע** בקול ה' הנה **שמע** מזבח טוב, להקשיב מחלב אילים".
7. בפסוק כד: "... כי יראתי את העם ואשמע בקולם".

בפסוק א בא הציווי לשמוע לקול דבר ה', ולא נזכר אח"כ, כי שאול שמע. בפסוק ד נאמר **וישמע**, ולא בבניין קל, **וישמע**, כלומר לא הייתה הפנמה של ציווי ה' תחת זאת באה המלה **וישמע** בבניין פעל, כאשר שמע יוצא אל העם. במקום הפנמה של שאול (וישמע) באה החצנה החוצה אל העם בלבד!

בפסוק יד מייצגת השמיעה – את שמיעתו של שמואל דווקא, והוא שומע עדות מרשיעה על שאול.

בפסוק יט נשאל שאול בצורה ישירה, בוטה במקצת "ולמה לא שמעת בקול ה'". בפסוקים כ וכד נזכרת שמיעתו של שאול, אלא ששתי השמיעות הללו אינן לשבח בפסוק כ טוען שאול, "אשר שמעתי בקול ה'...ואביא את אגג...", והרי הסתירה "זועקת"; הבאת אגג מלך עמלק חי אינה עולה בקנה אחד עם שמיעה בקול ה' בפרשה הנדונה.

חמורה מזו עדותו של פסוק כד, שאול טוען כי ירא את העם ושמע בקולם, הרי לפנינו מצטיירת דמותו של מלך אשר **ירא את העם תחת לירא את האלוקים**, ואשר **שומע בקול העם תחת בקול הנביא**.

שיאו של הפרק מבחינת בשורתו הוא פסוק כב. הדבר בא לידי ביטוי גם בעובדה שכאן

נוספת המלה המנחה – **שמע** – שתי פעמים בפסוק אחד. אפשר גם לטעון, כי המלה המנחה נזכרת כאן אפילו שלוש פעמים, שהרי גם המלה **להקשיב** הוראתה כהוראת **לשמע**.

בשורתו של הפרק היא, כי שמיעה בקול ה' עדיפה אפילו על קרבנות משובחים. אי ציות בקול ה', אי הקשבה לדבר הנביא מצטרפים לשאר המשגים של שאול כדי לפסול אותו ממלוכה וליטול ממנו את תפקידו ממלוך על ישראל,

ג. לדמותו של שאול

נתבונן עתה באירועים קודמים בתולדות שאול. כאשר נמשח שאול למלך על ישראל, הלכו עמו "החיל אשר נגע אלקים בלבם", ובני בליעל אמרו: "מה ישענו זה ויבזהו ולא הביאו לו מנחה – ויהי כמחריש" (שמו"א י', כו – כז).

התנגדותו של שמואל לבקשת העם להמליך להם מלך חלפה ואיננה. הכתוב מתייחס באהדה רבה למלך הראשון. הוא מתואר כמי שהוא "משכמו ומעלה גבה מכל העם" (ט'), ובפסוקים שהובאו בראש פסקה זאת אנו רואים, כי הכתוב מכנה את ההולכים עם שאול "החיל אשר נגע אלקים בלבם", ואילו אלה שבזו מלך ולא הביאו לו מנחה, מכונים "בני בליעל".

עוד משבח הכתוב את שאול על שלא הגיב בחומרה כנגד בני הבליעל, אלא "ויהי כמחריש...". סובלנות זו של שאול הועילה לו מאוד. בשעת חידוש המלכותו של שאול בגלגל אנו קוראים: "וישמח שם שאול וכל אנשי ישראל עד מאד" (טו). אפשר לחגוג ברוב עם, אבל שמחה של כל אנשי ישראל היא אירוע יוצא דופן. להסכמה כללית ולשמחה של כל העם זכה בשל תכונות הסובלנות שלו, לאמר: הכתוב אינו חוסך מלספר את שבחו של שאול, אלא שבתולדותיו כמלך חל שָׁבַר. הדבר היה חמור והמשבר היה עמוק. השבר החל לפני המלחמה בפלשתים, כאשר שאול לא המתין לשמואל והעלה את העולה בעצמו (פרק י"ג). השבר הזה העמיק, והפך להיות חסר מרפא עם הכשלון של שאול באי-ציות במלחמת עמלק.

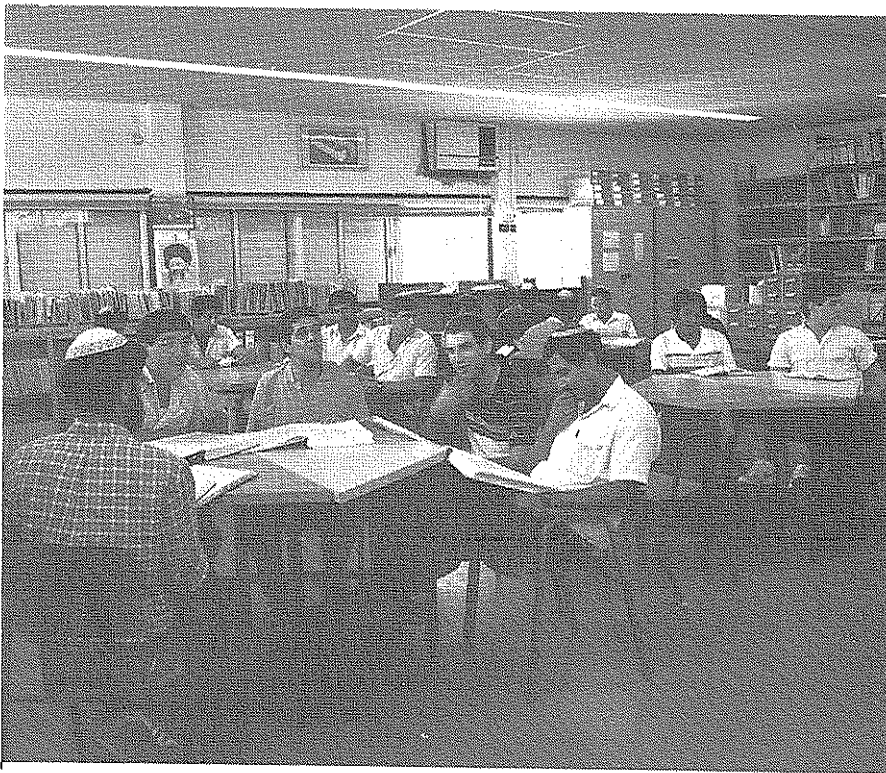
נשאלת השאלה: האם היה משוא פנים ביחס לשאול לעומת היחס אל המלך דוד אחרי החטא?

התשובה עולה כבר ממילא; דוד חטא, הודה **בחטאו** ונענש, אבל מלכותו נותרה בידו מכיון שחטאו לא הוכיח **חוסר מנהיגות**. דוד המלך לא מנסה לגלגל את אחריותו למעשה כושל על זולתו. כאשר הנביא בא ומוכיחו הוא התוודה מיד ואמר "חטאתי!" **שאול יותר משחטא, נכשל בעניין מנהיגותו**. תכונותיו לאחר השבר אינן מאפשרות לו להמשיך במלכות, את גורל עם ישראל יש להפקיד בידי מלך אחר.

נסיים בדבריו המאלפים של ר' יוסף אלבו ב"ספר העיקרים" מאמר ד', כ"ו:
"... והטעם בזה לפי דעתי הוא שדוד לא חטא במצוה פרטית שנצטוו בה אחר שהיה מלך או במצוה פרטית שנצטוו בה בתורה מצד שהוא מלך, אלא במצוה כוללת אותו עם כל האנשים, כי איסור אשת איש, או רציחה, כוללת כל האנשים ולכן ראוי שיהיה עונשו שווה לעונש כלל האנשים. אבל שאול חטא במצוה פרטית אליו מפי שמואל אחר שהיה מלך או מצד שהיה מלך, שאמר לו שמואל (פרק י') "שבעת ימים תחזיל עד בואי אליך", ואמר לו גם כן (פרק ט"ו) "לך והכיתה את עמלק ולא תחזל עליו" – ובעבור זה נענש בהסרת המלכות מזרעו ושימות בלא עתו, ועל כן – כשהעלה עולה בגלגל

קודם שבא שמואל — ואמר לו: "ועתה מלכותך לא תקום", כלומר שיפסק המלכות מורעו. וכשחטא בדבר עמלק נאמר לו: "כי מאסת את דבר ה' וימאסך ממלךך", כלומר שימות בלא עתו ולא יחשב לו מלכות משם ואילך... בעבור היות אלה מצוות פרטיות. ויורה על זה הטעם מה שייעד הי"ת אל יהוא, שתתקיים המלכות ביד זרעו, עד דור רביעי בעבור ששמר המצוה הפרטית שנצטוה להשמיד בית אחאב ועובדי הבעל. ושלמה בעבור שחטא במצות "לא ירבה לו נשים" והמצוות הפרטיות שנצטוה עליהן המלך מצד שהוא מלך הוטרע מלכות עשרת השבטים ממנו ולא נשאר לו רק שבטי יהודה ובנימין, ובעבור השבועה שנשבע הי"ת לדוד. זהו דעתי בדבר זה.

ויש מי שכתב בזה טעם אחר והוא, ששאל חטא באומנות המלכית וראוי שיאבד האומנות ההיא, אבל דוד לא חטא באומנות המלכית, שחטאו היה חטא אחר שאין לו התלות באומנות המלכית ועל כן נתן למחילה. והרי זה דומה לשני סופרים, שאחד חטא שעשה שטר מזויף ואחד חטא שבא על הערוה, שכאשר נתן המלך לכל אחד עונשו כפי חטאו והעניש למי שבא על הערוה להלקותו, שאחר שלקה אין ראוי שיפסיד אומנתו, והרי זה נשאר באומנת אומנותו, כמו שהיה קודם זה, אבל הסופר שעשה שטר מזויף אף על לאחור שקבל עונשו על מה שעשה הנה הוא ראוי להעבירו מאומנותו ולא יתן לו אמונה כלל באומנותו. וכן שאול, לפי שחטא באומנות המלכית שחמל על אגג ולא עשה נקמה בעמלק כראוי, היה ראוי להעבירו ממנו".



בספריית בית המדרש